

Tal vid klimatmanifestation Sundsvall 28/11 2015

”Vilken sorts värld vill vi överlämna till dem som kommer efter oss?” Den fråga ställer påven Franciskus i sin nya encyklika om klimatet, eller som han uttrycker det: ”om förvaltningen av vårt gemensamma hem.”

Påven uppmanar oss att ta ansvar för klimatet och miljön, biskoparna gör det i sitt biskopsbrev om klimatet som gavs ut i fjol. Helt nyligt gjorde Sveriges kristna råd, med företrädare för det flesta samfund och kyrkor i vårt land, ett tydligt uttalande inför det kommande klimatmötet i Paris.

Så varför engagerar sig kyrkor och kristna i klimatfrågan? Ska inte vi pyssla med tro och med det andliga? Varför ska vi engagera oss i klimatfrågan? Svaret på den frågan anser jag måste bli samma som när vi ställer frågan till alla människor. Jorden är, precis som påven Franciskus säger – vårt gemensamma hem. Och i ett gemensamt hem är inte ansvaret beroende på vad man har för tro eller politisk åskådning. Ansvaret är gemensamt därför att man delar samma hem.

Därför varken kan eller får klimat- och miljöfrågorna behandlas isolerat från resten av livet. Tillvaron är inte uppdelad i sektorer med vattentäta skott emellan. Klimatet är en del av miljön och naturen som vi i vår tur också är en del av. Därför måste också ansvaret för klimatet vara en oskiljaktig del av våra värderingssystem och verklighetsuppfattningar. Något som vi under de senaste århundraderna allt mer tappat bort och nu får skörda konsekvenserna av.

Den moderna världens vetenskapstro och positivistiska verklighetsuppfattning har tillsammans med industrialiseringen, teknikutvecklingen och den framväxande materialismen och konsumtionsideologin, fjärrat oss från våra fäders andaktsfulla och respektfulla sätt att hantera vår jord. Ödmjukheten inför naturens gåvor som förde med sig ett jord- och skogsbruk där årstidernas, jordmånernas och växtlighetens egna cykler och villkor stod i centrum har bytts ut mot en syn på jorden som ett råmaterial, en outtömlig resurs som människan fritt kan förfoga över, ja kontrollera, utnyttja, manipulera och förbruka för egna behov, utan att ta några moraliska eller andliga hänsyn.

Nej – allt var verkligen inte bättre förr! Men när pengar och profit även får styra vårt brukande av jorden så vi inte längre kan garantera att maten vi äter är hälsosam eller att luften, havet, bergen, marken, skogarna hanteras och vårdas på allra bästa sätt utifrån deras egna förutsättningar och system då måste vi reagera.

Vi människor – särskilt vi i västvärlden – och inte minst i norra Europa – vi har i vår moderna tid skapat en levnadsnivå och en livsstil, som vi ogärna förändrar trots att allt pekar på att detta sätt att leva är hänsynslöst både mot de fattiga och mot våra barn och barnbarn.

Resultatet har blivit en förgiftning och en utarmning av vår jord som också – för en del av oss på ett oväntat sätt - påverkat klimatet, helt enkelt därför att också klimatet är en del av näringskedjan och vår planets organiska liv.

Denna klimatförändring handlar inte bara om de temperaturförändringar vi har upplevt under vår livstid med mildare vintrar, blötare somrar och mer ostadigt väder. Det handlar om torka och missväxt lika väl som översvämningar, stigande hav, mera regn och stormar och orkaner på vår planet. Allt detta sammantaget drabbar vårt gemensamma hem. En del av vår flyktingproblematik handlar t.ex. om flykt undan konsekvenserna av förändrat klimat.

Klimatfrågan är därför en av de viktigaste utmaningarna för mänskligheten i vår tid – ja, en del menar att klimathotet är värre än ett tredje världskrig – eller att detta är vårt tredje världskrig – och att det kriget redan är här. Klimatförändringarna drabbar dessutom som sagt, de fattigaste. De är de som blir utan rent färskvatten, de är de som får sina hem bortspolade, sina grödor sönderregnade eller som får leva i konsekvenserna av torkan, medan vi som tillhör den rika delen av världens befolkning tillsammans med de som har ekonomisk och politisk makt, vi klarar oss rätt gott.

Tillsammans med de som gör goda ekonomiska vinster eller får möjlighet att erövra hög social status och/eller maktställning genom vårt överutnyttjande av jordens resurser, så tillåter vi oss att tänka egoistiskt kortsiktigt kring vår materiella välfärd. Detta i sin tur har lett till att vi blivit duktiga, både på att blunda för och maskera konsekvenserna av denna livsstil och att förringa problembilden.

Vi kan här verkligen med påvens ord tala om en ”ekologisk skuld” i världen, framförallt norr i förhållande till söder. Därför måste också ansvaret för detta vara differentierat. De utvecklade länderna, länder med rikedom och makt måste ta ett mycket större ansvar för vår miljö än de fattiga och underutvecklade länderna.

Vi måste helt enkelt vänja oss vid ett annat sätt att tänka. Istället för att fråga vad vi kan få ut av jorden måste vi börja fråga efter vad jorden behöver av oss. Ja, klimatfrågan är verkligen både en rättvisefråga och en existentiell och andlig fråga. Den berör verkligen våra värderingssystem och grunden för våra liv och vår livsmening.

Enligt vår kristna tro har människan fått ett ansvar, ett förvaltaruppdrag, att ta hand om, skydda och sköta den jord vi fått att leva på. Detta uppdrag ingår som en viktig del i något som vi skulle kunna kalla en Gudagiven ekologisk ordning.

Denna ekologiska ordning bärs av ett av bibelns huvudbegrepp: det Hebreiska ordet shalom och dess grekiska motsvarighet, eirene. Båda orden bär en mening som vi måste använda tre svenska ord för att översätta: Frid, fred, frihet. Men orden bär med sig djupare dimensioner än så.

Shalom - Eirene är i den bibliska kontexten ett positivt laddat begrepp som i sin betydelse också beskriver ett tillstånd där livet får flöda ostört och kontinuerligt mellan tillvarons källa, Gud själv och människorna, mellan människorna och mellan människorna och skapelsen i övrigt. Första gången vi möter denna gudagivna ekologiska ordning i bibeln är i skapelseberättelsen på dess första blad.

Här vill jag nu genast understryka att skapelseberättelserna i bibeln inte är någon modern naturvetenskaplig beskrivning av hur skapelsen gick till utan en förklaring av att det – tvärtom den naturvetenskapliga slump teorin, finns en god tanke och mening bakom skapelsen. Det är detta goda som Shalom, den Gudagivna ekologiska ordningen bärs av.

Denna ordning är den harmoniska helhet som skapas av hela relationer mellan Gud och människan, mellan människa och människa, i varje människas relation till sitt eget jag och mellan människan och naturen. Att leva i denna ordning är vårt uppdrag, vår livsmening, vårt ursprung och vårt mål. Ja, det är detta som gör oss till människor – till Guds medskapare.

Vi är en del av jorden, vi är en del av mänskligheten, vi är Guds skapelse och medskapare. Därför varken kan eller får kyrkan stå på sidan om klimatdebatten och miljöansvaret. Därför behöver också kyrkan aktivt gå från ord till handling för att värna den jord som Gud älskar. Ingen äger jorden, vi har fått den till låns – både från Gud och från kommande generationer.

Utan att tappa mod eller hopp måste också vi, liksom varje människa på vår jord, ta vår del av ansvaret för att skapa en hållbar och rättvis värld. Men när vi försöker ta det ansvaret så kommer vi också på ett personligt plan att möta den gudomliga ordningens stora utmaningen till oss alla var och en: Vi måste förändra vår livsstil.

Vill vi ta ansvar som Guds medskapare, vill vi vara de hela och autentiska människor på denna jord som vi skapades till att vara, så måste vi, som alltid, börja med oss själva. Detta innebär att vi måste börja våga finna vägar till hur vi skall kunna ställa oss vid sidan av vår konsumtionshets och materialistiska livsstil och försöka leva så att vi efterlämnar ett mycket lättare ekologiskt fotavtryck än vi gör idag.

Jag läser ur Sveriges kristna råds upprop inför klimatkonferensen:

”Jordens länder behöver en gemensam strategi som ger klimaträttvisa, påskyndar klimatomställningen och möjliggör en hållbar utveckling för alla.

Sverige ligger fortfarande långt över vad som är globalt hållbart när det gäller utsläppsnivåerna och har goda förutsättningar att ställa om till ett klimatsmart samhälle med låg energianvändning och förnybar energi. Vi uppmanar våra politiker att ta modiga beslut – gör mer för vårt klimat!

Som företrädare för svenska kyrkor och samfund vill vi tillsammans bidra till den förändring som är nödvändig för att klara klimatutmaningen”.

Så vill jag avsluta mitt tal med ord från inledningen till biskopsbrevet om klimatet. Där skriver Svenska kyrkans biskopar:

”Nu är det dags att vetenskap, politik, näringsliv, kultur och religion, allt som är ett uttryck för människans värdighet, samverkar. Arbetet med detta måste få genomslag i samhällsutvecklingen och få oss att ompröva vårt sätt att tänka kring vår livsstil, hållbarhet och rättvisa; för skapelsens skull, för livets skull, för våra barnbarns skull.”

Biskop Eva Nordung Byström